A 80/2/6

ARRET du 19 janvier 1981
dans l'affaire A 80/2

En cause :

l'Etat belge

contre :

Jean Mouffe

Langue de procédure : le français

*

* *

ARREST van 19 januari 1981
in de zaak A 80/2

Inzake :

de Belgische Staat

tegen :

Jean Mouffe

Procestaal : Frans

Vertaling

HET BENELUX-GERECHTSHOF

In de zaak A 80/2 BELGISCHE STAAT / MOUFFE

Gezien de brief van 12 februari 1980 van de Hoofdgriffier van het Hof van Cassatie van België metals bijlagehet voor eensluidend gewaarmerkt afschrift van het op 24 januari 1980 door het Hof van Cassatie gewezen arrest in de zaak van de Belgische Staat, vertegenwoordigd door zijn minister van Landsverdediging,tegen Jean Mouffe, arbeider, wonende te Charleroi, Cité Jacmin, 35.

TEN AANZIEN VAN DE FEITEN :

Overwegende dat uit de stukken van het geding blijkt :

dat op 2 augustus 1967 Jean Mouffe, toen dienstplichtig soldaat in actieve dienst, een verkeersongeval veroorzaakte waarbij verschillende personen gewond raakten ;

dat bij vonnissen van 6 maart 1968 en 28 juni 1971 van de bestendige Krijgsraad te Brussel Mouffe strafrechtelijk, wegens overtreding van artikel 27.1 van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en van de artikelen 418 en 420 van het Strafwetboek,en civielrechtelijk tot het betalen van bepaalde sommen aan de burgerlijke partijen werd veroordeeld ;

dat de Belgische Staat, nadat hij de slachtoffers rechtstreeks had vergoed overeenkomstig artikel 14, paragraaf 1, lid 1, van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, waarin bepaald wordt dat "De Staat ..... zijn vrijgesteld van de verplichting om een verzekering aan te gaan voor hun motorrijtuigen mit zij, onder de voorwaarden van deze wet, zelf de burgerrechtelijke aansprakelijkheid dekken van alle houders of bestuurders van motorrijtuigen",en hij zich op 10 augustus 1971 een kwitantie met indeplaatsstelling liet afgeven ten bedrage van 311.053 frank, tegen Mouffe, op grond van een door deze begane grove schuld, een regresvordering instelde strekkende tot de terugbetaling van voormeld bedrag ;

Overwegende dat het Hof van Beroep te Mons, bij een op 10 januari 1978 gewezen arrest deze regresvordering niet ontvankelijk verklaarde op grond van de overweging dat eiser de verdediging van verweerder op zich genomen had voor de krijgsraad en dat eiser zodoende de verzekeringsovereenkomst was blijven uitvoeren, niettegenstaande hij kennis had gekregen van de wijzigingen die verweerder in de risico's had gebracht, en dat eiser krachtens artikel 31, lid 2, van de wet van 11 juni 1874 dan ook niet meer ontvankelijk was in de in artikel 16 van deze wet voorziene regresvordering en op grond van de overweging dat eiser, zonder de rechten van de verdediging van verweerder te schenden, de verdediging van deze laatste niet heeft kunnen verzekeren, terwijl hij daartoe geen verplichting had, zonder ervan af te zien om tegen hem een verhaalsvordering in te stellen op grond van een grove schuld of een verzwaring van het risico, waarvan hij op de hoogte was , dat eiser derhalve door de verdediging van verweerder op zich te nemen, dit verhaalsrecht verzaakt had en dat de opmerkingen van eiser betreffende de wijze waarop hij ten volle de verdediging van verweerder verzekerd had, met het oog op de gelijkheid van hun belangen, irrelevant zijn ;

Overwegende dat eiser zich tegen dit arrest van het Hof van Beroep te Mons in cassatie heeft voorzien, daarbij onder meer stellende dat

a) aangezien hij op grond van de bepalingen van de Belgische wet van 1 juli 1956 er niet toe verplicht was de verdediging van verweerder voor de krijgsraad te verzekeren, het desbetreffende arrest niet mocht beslissen dat hij, door de verdediging van verweerder op zich te nemen voor de krijgsraad, de verzekeringsovereenkomst was blijven uitvoeren nadat hij kennis had gekregen van de verzwaring van het risico en dat hij bijgevolg krachtens artikel 31, lid 2, van de wet van 11 juni 1874 niet meer ontvankelijk was een vordering in te stellen op grond van artikel 16 van voormelde wet ;

b) daar artikel 9 van de wet van 1 juli 1956 er zich toe beperkt aan het feit, dat in een geschil tussen de benadeelde en de verzekerde, de verzekeraar in feite de leiding van het geding op zich genomen heeft, het gevolg te verbinden dat het vonnis tegengeworpen kan worden aan de verzekeraar, het arrest niet uit deze noch uit enige andere wetsbepaling heeft kunnen afleiden dat de verzekeraar, door de leiding van het geding op zich te hebben genomen, geacht moet worden te hebben afgezien van elk verhaal op de verzekerde ;

Overwegende dat het Hof van Cassatie in zijn voormeld arrest van 24 januari 1980 beslist zijn uitspraak uit te stellen totdat het Benelux-Gerechtshof over de volgende vragen zal hebben geoordeeld :

Vertaling

3.-

1) Verzet artikel 11, paragraaf 2, van de Gemeenschappelijke bepalingen behorende bij de Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, volgens welke bepaling een verzekeraar zich een recht van verhaal kan voorbehouden tegen, onder meer, een verzekerde, voor zover de verzekeraar volgens de wet of de verzekeringsovereenkomst gerechtigd mocht zijn de uitkering te weigeren of te verminderen, er zich tegen, dat de Staat, wanneer hij overeenkomstig artikel 2, paragraaf 1, sub 3,van de genoemde Overeenkomst krachtens de wet is vrijgesteld van de verplichting tot verzekering, doch wettelijk ertoe is gehouden, indien van die vrijstelling gebruik wordt gemaakt, zelf de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de houders en bestuurders van hem toebehorende motorrijtuigen te dekken, dat recht van verhaal uitoefent in zoverre een verzekeraar zich dat recht zou hebben kunnen voorbehouden ?
2) Dienen artikel 2, paragraaf 1, en de artikelen 3 en 6 van bovenvoormelde Gemeenschappelijke bepalingen, of een van die artikelen, aldus te worden uitgelegd, dat aan de verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen uitvoering wordt gegeven doordat de verzekeraar de verzekerde in rechte verdedigt ? Is dit eveneens het geval wanneer de Staat zelf, zonder een verzekeringsovereenkomst af te sluiten, de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de houder of bestuurder van een hem toebehorend motorrijtuig dekt en die houder of bestuurder in rechte verdedigt ?
3) Belet artikel 9 van meergenoemde Gemeenschappelijke bepalingen, waarin onder meer is bepaald dat het vonnis, dat in een geschil tussen de benadeelde en de verzekerde is gewezen, aan de verzekeraar kan worden tegengeworpen, indien is komen vast te staan dat de laatste in feite de leiding van het geding op zich genomen heeft, dat de rechter uit de aldus vastgestelde omstandigheid kan afleiden dat de verzekeraar of de Staat die de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van een houder of een bestuurder van een motorrijtuig hem toebehorend dekt, heeft afgezien van de uitoefening van zijn recht van verhaal op deze verzekerde ?

TEN AANZIEN VAN HET VERLOOP VAN HET GEDING :

Gelet op de ter griffie op 28 april 1980 door Meester Arnould Bayart namens eiser, de Belgische Staat, ingediende memorie ;

Overwegende dat verweerder ervan afgezien heeft een memorie in te dienen en dat de Ministers van Justitie geen gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid een schriftelijke uiteenzetting in te dienen ;

Dat noch de ministers noch verweerder gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid een memorie van antwoord in te dienen ;

/

Dat eiser niet heeft verzocht om te mogen pleiten en dat het Hof overeenkomstig het advies van de advocaat-generaal heeft beslist geen gebruik te maken van de in artikel 4, lid 3, van het Reglement op de procesvoering voorziene mogelijkheid om ambtshalve een mondelinge behandeling te gelasten ;

TEN AANZIEN VAN HET RECHT :

Gelet op het arrest van 29 juni 1979 van het Hof van Cassatie van België ;

Gelet op de artikelen 2, paragraaf 1, 3, 6, 9 en 11, paragraaf 2, van de Gemeenschappelijke bepalingen behorende bij de op 24 mei 1966 gesloten Benelux-Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen ;

Gelet op artikel 1 van het op 26 september 1968 gesloten en op 1 juli 1976 in werking getreden Aanvullend Protocol bij genoemde Overeenkomst ;

Overwegende dat het Hof bevoegd is voor het uitleggen van de bepalingen die in de bij de Overeenkomst van 24 mei 1966 behorende Bijlage zijn vervat, voor zover de inhoud daarvan is opgenomen in de wetgeving van de Staat, waarin de vraag van uitleg is gerezen ;

Dat zulks in deze zaak het geval is, daar de inhoud van de artikelen 2, paragraaf 1, 3, 6, 9 en 11, paragraaf 2, van de Gemeenschappelijke bepalingen is opgenomen in de artikelen 2, paragraaf 1, 3, 6, 9 en 11, lid 2, van de Belgische wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen ;

Dat het in dit opzicht geen verschil maakt, dat de Belgische wet van eerdere datum is dan het Benelux-verdragsrecht ;

./.

Vertaling

5.-

Overwegende dat de eerste vraag betrekking heeft op artikel 11, paragraaf 2, van de Gemeenschappelijke bepalingen, welke bepaling als volgt luidt : "Een verzekeraar kan zich een recht van verhaal voorbehouden tegen de verzekeringnemer en, indien daartoe grond bestaat, tegen een verzekerde die niet verzekeringnemer is, voor zover de verzekeraar volgens de wet of de verzekeringsovereenkomst gerechtigd mocht zijn de uitkering te wijzigen of te verminderen" ;

Dat de vraag daarnaast gewag maakt van artikel 2, paragraaf 1, onder 3, van de Benelux-Overeenkomst, dat luidt : "Ieder der Verdragsluitende Partijen behoudt de bevoegdheid ..... de motorrijtuigen, toebehorende aan overheidslichamen en aan bepaalde door haar aan te wijzen rechtspersonen van openbaar nut, vrij te stellen van de verplichting tot verzekering" ;

Overwegende dat de tweede vraag betrekking heeft op de artikelen 2, paragraaf 1, 3 en 6 van de Gemeenschappelijke bepalingen waarin wordt bepaald :

a) artikel 2, paragraaf 1 : tot het verkeer op de openbare weg en op terreinen die toegankelijk zijn voor het publiek of slechts voor een beperkt aantal personen, die het recht hebben om er te komen, worden motorrijtuigen slechts toegelaten, indien de burgerrechtelijke aansprakelijkheid, waartoe zij aanleiding kunnen geven, gedekt is door een verzekering welke aan de bepalingen van deze wet beantwoordt ;

b) artikel 3, paragraaf 1 : de verzekering moet de burgerrechtelijke aansprakelijkheid dekken van de eigenaar, van iedere houder, van iedere bestuurder van het verzekerde motorrijtuig en van iedere vervoerde persoon, zulks met uitzondering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van hen die zich door diefstal of geweldpleging de macht over het motorrijtuig hebben verschaft en van hen die, dit wetende, een dergelijk motorrijtuig zonder geldige reden gebruiken ;

paragraaf 2 : de verzekering moet de schade omvatten, welke aan personen en aan goederen wordt toegebracht door in België, in Luxemburg en in Nederland voorgevallen feiten. Zij moet mede de schade omvatten, toegebracht aan personen, die onder welke titel ook, worden vervoerd door het motorrijtuig, dat de schade veroorzaakt ; de goederen door dat motorrijtuig vervoerd, kunnen van de verzekering worden uitgesloten ;

paragraaf 3 : de verzekering moet de burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor de door het motorrijtuig veroorzaakte schade dekken zoals die aansprakelijkheid voortvloeit uit de toepasselijke wet ;

c) artikel 6, paragraaf 1 : de verzekering geeft aan de benadeelde een eigen recht tegen de verzekeraar ;
paragraaf 2 : indien er meer dan een benadeelde is en het totaal bedrag van de verschuldigde schadeloosstelling de verzekerde som overschrijdt, worden de rechten van de benadeelden tegen de verzekeraar naar evenredigheid teruggebracht tot het beloop van die som. Niettemin blijft de verzekeraar, die, onbekend met het bestaan van vorderingen van andere benadeelden, te goeder trouw aan een benadeelde een groter bedrag dan het aan deze toekomende deel heeft uitgekeerd, jegens die andere slechts gehouden tot het beloop van het overblijvende gedeelte van de verzekerde som ;

Overwegende dat de derde vraag artikel 9 van de Gemeenschappelijke bepalingen betreft, dat luidt :
paragraaf 1 : een vonnis gewezen in een geschil ter zake van door een motorrijtuig veroorzaakte schade, kan aan de verzekeraar, aan de verzekerde of aan de benadeelde slechts worden tegengeworpen, indien zij in het geding partij zijn geweest of daarin zijn geroepen ;
paragraaf 2 : niettemin kan het vonnis, dat in een geschil tussen de benadeelde en de verzekerde is gewezen, worden tegengeworpen aan de verzekeraar, indien is komen vast te staan dat de laatste in feite de leiding van het geding op zich heeft genomen ;
paragraaf 3 : de verzekeraar kan de verzekerde in het geding roepen, dat door de benadeelde tegen hem wordt ingesteld ;

Overwegende dat uit de bewoordingen zelf van de preambule van de Benelux-Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen blijkt, dat de Verdragsluitende Partijen, bij het sluiten van de overeenkomst, in de eerste plaats op het oog hadden de rechten van de slachtoffers van ongevallen, welke door motorrijtuigen op hun grondgebied worden veroorzaakt, te waarborgen door de invoering van een stelsel van verplichte verzekering ; dat zij echter overwogen hebben dat, daar volkomen eenmaking van het recht voor dit onderwerp niet mogelijk was, er mede kan worden volstaan, dat de voornaamste, onmisbaar te achten regelen gemeenschappelijk zijn voor de drie landen, met dien verstande dat ieder der landen overeenkomstig artikel 1, paragraaf 2, van de Benelux-Overeenkomst de vrijheid behoudt voor zijn grondgebied bepalingen uit te vaardigen, die de waarborg ten behoeve van de benadeelden vergroten ;

Dat de Benelux-Overeenkomst alsmede de daarbij gevoegde Gemeenschappelijke bepalingen bijgevolg slechts een beperkte draagwijdte is toebedacht in zoverre die bepalingen, daar ze in de eerste plaats ertoe strekken een vergoeding van de benadeelde zoveel mogelijk te waarborgen, zich in beginsel ertoe beperken regelen te geven voor dat welbepaalde gebied terwijl de regeling van andere vraagstukken in beginsel aan de nationale wetgeving is overgelaten ; dat laatstbedoelde regelen niet onder de uitleggingsbevoegdheid van het Benelux-Hof ressorteren, zoals deze in artikel 1 van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof, ondertekend te Brussel op 31 maart 1965 en in werking getreden op 1 januari 1974, is voorzien.

Betreffende vraag 1 :

Overwegende dat artikel 2, paragraaf 1, onder 3, van de Benelux-Overeenkomst zich ertoe beperkt aan ieder der Verdragsluitende Partijen de bevoegdheid toe te kennen de motorrijtuigen, toebehorende aan overheidslichamen en aan bepaalde door haar aan te wijzen rechtspersonen van openbaar nut, vrij te stellen van de verplichting tot verzekering ;

Dat echter noch voornoemd artikel noch enige andere bepaling van de Benelux-Overeenkomst of van de daarbij behorende Gemeenschappelijke bepalingen nadere regels beogen te geven volgens welke de burgerrechtelijke aansprakelijkheid zou moeten worden gedekt, waartoe motorrijtuigen behorende aan de Staat, die van het aangaan van een verzekeringsovereenkomst is vrijgesteld, aanleiding kunnen geven ;

Dat bij gebrek aan enige gemeenschappelijke bepaling dienaangaande en gelet op de beperkte draagwijdte van de Gemeenschappelijke bepalingen, die nadere regels zijn gelegen op het terrein dat aan de nationale wetgeving van ieder der Verdragsluitende landen is overgelaten ;

Overwegende dat daaruit volgt dat de in artikel 11, paragraaf 2, van de Gemeenschappelijke bepalingen vervatte gemeenschappelijke regel, die uitsluitend de verzekeraar betreft, geen betrekking heeft op de situatie van een verdragsluitende Staat, die van zijn vrijstellingsbevoegdheid overeenkomstig voornoemd artikel 2, paragraaf 1,onder 3, gebruik heeft gemaakt en dat die regel er zich mitsdien niet tegen verzet dat de Staat die van de verplichting tot verzekering is vrijgesteld doch op grond van zijn eigen nationale wet er wettelijk toe gehouden is zelf de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de houders en bestuurders van hem toebehorende motorrijtuigen te dekken, een recht van verhaal volgens zijn nationale wet zou mogen uitoefenen ;

Betreffende vraag 2 :

Overwegende enerzijds, wat de verzekeraar betreft, dat noch de in de vraag genoemde Gemeenschappelijke bepalingen noch enige andere van genoemde bepalingen nader aangeven welke de omstandigheden zijn waarin aan een verzekeringsovereenkomst uitvoering wordt gegeven ; dat, meer bepaald, genoemde bepalingen geen betrekking hebben op de uit de toepassing van artikel 31, tweede lid, van de Belgische wet van 11 juni 1874 voortvloeiende bijzondere vraag of de daarin bedoelde uitvoering erin kan bestaan dat de verzekeraar de verzekerde in rechte verdedigt ; dat het desbetreffende vraagstuk dus buiten het kader van de Gemeenschappelijke bepalingen ligt en daaraan geen oplossing kan worden gegeven dan volgens de nationale wet ;

Overwegende anderzijds, wat de Staat betreft, dat de Gemeenschappelijke bepalingen niet het oog hebben op de situatie van de Staat, die van de verplichting tot verzekering is vrijgesteld overeenkomstig artikel 2, paragraaf 1, onder 3, van de Benelux-Overeenkomst ;

Betreffende vraag 3 :

Overwegende enerzijds, wat de verzekeraar betreft, dat artikel 9, paragraaf 2, van de Gemeenschappelijke bepalingen aan de omstandigheid, dat de verzekeraar in feite de leiding van het geding op zich heeft genomen, slechts een enkel rechtsgevolg verbindt, namelijk dat in dat geval het tussen de benadeelde en de verzekerde gewezen vonnis tegengeworpen kan worden aan de verzekeraar ; dat genoemd artikel echter niets te maken heeft met de vraag onder welke omstandigheden de verzekeraar geacht kan worden te hebben afgezien van zijn bevoegdheid een regresvordering tegen de verzekerde in te stellen ;

Dat dienvolgens, daar artikel 9, paragraaf 2, het in de vraag omschreven probleem niet op het oog heeft, deze bepaling op zichzelf geen beletsel kan zijn voor het feit, dat de rechter uit de omstandigheid, dat de verzekeraar in feite de leiding van het geding op zich heeft genomen, kan afleiden dat de verzekeraar, die de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de houder of bestuurder van een hem toebehorend motorrijtuig dekt, heeft afgezien een verhaal op genoemde verzekerde uit te oefenen ;

Overwegende anderzijds, wat de Staat betreft, dat de Gemeenschappelijke bepalingen niet het oog hebben op de situatie van de Staat, die van de verplichting tot verzekering is vrijgesteld overeenkomstig artikel 2, paragraaf 1, onder 3, van de Benelux-Overeenkomst ;

TEN AANZIEN VAN DE KOSTEN :

Overwegende dat het Hof volgens artikel 13 van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof de kosten moet vaststellen, welke op de behandeling voor het Hof zijn gevallen, welke kosten omvatten de honoraria van de raadslieden van partijen, voor zover dit in overeenstemming is met de wetgeving van het land waar het bodemgeschil aanhangig is ;

Dat volgens de Belgische wetgeving de honoraria van de raadslieden van de partijen niet worden begrepen in de kosten welke aan de in het ongelijk gestelde partij in rekening worden gebracht ;

Dat op de behandeling voor het Hof geen andere kosten zijn gevallen ;

Uitspraak doende op de door het Hof van Cassatie van België bij arrest van 24 januari 1980 gestelde vragen ;

Gelet op de conclusie van de Advocaat-Generaal Mevrouw Rouff ;

VERKLAART VOOR RECHT :

Betreffende vraag 1

Wanneer de Staat overeenkomstig artikel 2, paragraaf 1, onder 3, van de Benelux-Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen van de verplichting tot verzekering is vrijgesteld, doch krachtens zijn nationale wet ertoe is gehouden zelf de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de houders en bestuurders van hem toebehorende motorrijtuigen te dekken, verzet artikel 11, paragraaf 2, van de Gemeenschappelijke bepalingen behorende bij genoemde Overeenkomst er zich niet tegen dat de Staat een recht van verhaal uitoefent in zoverre een verzekeraar zich dat recht zou hebben kunnen voorbehouden.

Vertaling

10.-

Betreffende vraag 2

Ten aanzien van het eerste gedeelte van de vraag :

De artikelen 2, paragraaf 1, 3 en 6 van de Gemeenschappelijke bepalingen kunnen niet aldus worden uitgelegd dat aan de verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen uitvoering wordt gegeven doordat de verzekeraar de verzekerde in rechte verdedigt.

Ten aanzien van het tweede gedeelte van de vraag :

De artikelen 2, paragraaf 1, 3 en 6 van de Gemeenschappelijke bepalingen hebben niet het oog op de situatie van de Staat die overeenkomstig artikel 2, paragraaf 1, onder 3 van de voornoemde Benelux-Overeenkomst is vrijgesteld van de verplichting tot verzekering van hem toebehorende motorrijtuigen.

Betreffende vraag 3

In zoverre de vraag betrekking heeft op een verzekeraar, belet artikel 9 van de Gemeenschappelijke bepalingen niet, dat de rechter uit de omstandigheid dat de verzekeraar in feite de leiding van het geding op zich genomen heeft, afleidt dat de verzekeraar heeft afgezien van de uitoefening van een recht van verhaal op zijn verzekerde.

In zoverre de vraag betrekking heeft op de Staat, heeft artikel 9 van de Gemeenschappelijke bepalingen niet het oog op de Staat die overeenkomstig artikel 2, paragraaf 1, 3, van voornoemde Benelux-Overeenkomst is vrijgesteld van de verplichting tot verzekering van hem toebehorende motorrijtuigen.

Aldus gewezen door de Heren F. Goerens, President, A. Wauters, Eerste Vice-President, Mr Ch.M.J.A. Moons, Tweede Vice-President, R. Legros, R. Thiry, Mr H.E. Ras en Mr W.L. Haardt, Rechters en R. Janssens, plaatsvervangend Rechter ;

en uitgesproken ter openbare zitting te Brussel, op 19 januari 1981, door de Heer Eerste Vice-President A. Wauters, in aanwezigheid van de Heer Advocaat-Generaal F. Dumon en de Heer Hoofdgriffier G.M.J.A. Russel.